

יומא סה

משה שווערד

1. תוספות הרא"ש מסכת יומא דף סה עמוד א

הפריש שתי חטאות לאחריות. הקשה ריב"א היכי חיילי והלא אינו יכול להפריש שתי חטאות זו אחר זו על חטא אחד ואמרין בפ' מי שהוציא והו כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו, וי"ל דשאני הכא כיון דאמר שמפרישן לאחריות לא מיקרי בבת אחת אלא כל אחת אחריה לחברתה וחייל קדושה אתרווייהו...

2. תוספות פסחים דף צ"ב

הפריש שתי חטאות לאחריות - קשה לריב"א היכי דמי אי דאמר הרי זו חטאת וחזר ואמר הרי זו חטאת אין קדושה חל על השניה דאין אדם מביא שתי חטאות על חטא אחד ואי דאמר הרי אלו בהמות חטאות האמר רבה במי שהוציא והו (עירובין ד' ג.) כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו ואפי' אחת מהן לא קדשה וע"כ אית לן למימר כגון שאמר אחת מהן תהא חטאת והאחרת לאחריות וקשה לן בשלא נאבדה החטאת אחת אמאי שני' תרע' והא לא הוקדשה אלא לאחריות החטאת דהיינו אם תאבד אבל אם לא נאבדה לא נתקדשה ונראה לר"י דכל כי האי גוונא גמירי לה דרועה:

3. ספר איזהו מקומן

בשלמא נשפך הדם ימות המשתלח וכו' אלא מת המשתלח אמאי ישפך הדם - פירש"י דהא שילוח אינו מעכב לדברי הכל. ועי' בחזון יחזקאל (טוספתא ג. ז.) שהביא דבירושלמי במכילתין (פ"ו ס"ז) משמע לכאורה דשילוח מעכב. וכן המאירי (דף מ') כתב "ויש פוסקים שכל שמת עד שנדחה לעזאזל צריך להביא אחר" עכ"ל. וצריך טעמא אמאי לדעתם שילוח השעיר מעכב, דהא כי כתיב 'חוקה' הוא בדברים הנעשים בכהן בבגדי לבן ולא בדברים הנעשים על ידי איש עתי וכדברי רש"י - עי' מש"כ בחזון יחזקאל הנ"ל.

4. הערות מהרב אלישיב

בשלמא נשפך הדם ימות המשתלח דאכתי לא איתעביד מצוותיה. ופירש"י מצותיה דדם. וחוקה בדברים הנעשים בבגדי לבן כתיבא וצריך להביא דם אחר ואי אפשר בלא הגרלה, וכיון דאית ליה כע"ז נידחין ימות המשתלח הראשון.

דבריו צ"ב מש"כ ולא איתעביד מצוותיה דדם. דכתיב בהו חוקה תיפו"ל דאין כאן כפרה קודם זריקת הדם ולא קיים דין שעיר הפנימי ולא צריך להא דכתיב בהו חוקה.

והנראה בזה להעמיד דברי רש"י דהוה משמע ליה לרש"י לאוקמי האי נשפך הדם בכל מילי גם כשנשפך הדם קודם זריקה בכלל וגם כשנשפך הדם קודם שגמר תפקידו דהיינו קודם ששפכו לשירים ליסוד המזבח. ועי"פ מה דאיתא לעיל [ס:] דס"ל לשיטה אחת בדעת ר' יהודה דשירים מעכבים ויליף לה מוכלה מכפר את הקודש שאם חיסר אחת מן המתנות לא עשה ולא כלום. ובא רש"י לאוקמי דברי ר' יהודה הכא גם אליבא דהאי מ"ד בדעת ר' יהודה לעיל וכהא ליכא חסרון בעצם הקרבן דהרי נתקיים כבר זריקת דם רק צריך לזה דיש דברים המעכבים את הקרבן ומורשא יתירא בהאי ענינא לכן פירש"י ולא איתעביד מצוותיה, היינו אפילו שנשפך קודם ששפכו ליסוד המזבח הכל דין הזריקה קיים בו לבד משירים הי"ג דמעכב ורק צ"ל דמאי דנקט רש"י קרא דחוקה לאו דוקא הוא, דהרי לעיל נתבאר דאע"פ דשירים מעכבי היינו עצם דין שפיכת השירים ומקרא דוכלה מכפר, אבל סדר בשירים לא מעכב דחוקה לא כתיב ביה. אלא נקט רש"י דין הכללי דחוקה לעיכובא, אבל אין כוונתו זה בדוקא ולא שייך זה בשירים.

5. בית הבחירה למאירי מסכת יומא דף סה עמוד א

בני העיר ששקלו את שקליהם כפי מה שעולה להם מחצית השקל לכל שנה ושלחום ביד שליח והוא שומר חנם ונגבבו ברשותו או אבדו אע"פ שזמן הדין לא היה לנו להשביע את השליח בכך שהרי אין נשבעין על ההקדשות תקנת חכמים היא שישבע כדי שלא יזלזלו בהקדשות ...

6. תפארת ישראל - יכין מסכת שקלים פרק ב

ט) הבאה. אלא שהראשונים יפלו לשקלי השנה, והאחרונים יפלו לשקלי שנה שעברה, ומספקא לן אם ר"ל ראשונים לשילוח, או ראשונים לביאת ליד הגזבר, ובזה יש לתרץ מה דק"ל הרי הו"ל הקדש בטעות ומ"ש מלקמן סי' כ"א, אע"כ הכא שאני דאפשר שהחליט שאם ימצאו הנאבדים יהיו אלו תחתיהן ודו"ק:

7. תוספות הרא"ש מסכת יומא דף סה עמוד א

שאינן חטאת צבור מתה. הא ביחיד כה"ג תמות, וכגון שנמצאת אחר כפרה דאי קודם כפרה הא אמרי רבנן דרועה אם נתכפר באבודה ומסתמא לא פליגי הני תנאי בפלוגתא דרבי ורבנן, [1] וא"ת א"כ מאי פריך ליה מפר ושעיר ביום הכיפורים דמתה לר' יהודה היינו משום דחטאת שכפרו בעליה דלמיתה אזלא כיון שנמצאו אחר כפרה כדפרישית, וי"ל כיון דראויה ליום הכיפורים אחר אין זה כפרו בעליה, דלא דמי לחטאת חלב או דם שבאין על חטא מבורר וכיון שנתכפר החטא דין הוא שלא תקרב החטאת אבל פר ושעיר של יום הכיפורים שאינם באים על חטא ידוע אלא על טומאת מקדש וקדשיו ואפילו אין כאן טומאת מקדש וקדשיו קריבין הן לחובת היום לא שייך בהו למימר חטאת שכפרו בעליה אלא קריבין ביום הכיפורים אחר, וא"ת אמאי לא פריך ליה ממתני' נשפך הדם ימות המשתלח ולא אמרינן יקרב לשנה הבאה, וי"ל דשאני התם דנדחה דלר' יהודה בעלי חיים נדחים אבל אבודה לא מיקרי דחוי דראוי הוא אם היה לפנינו, (א"נ י"ל דהא דדמי ליה אייתי דהכא אבוד ומתני' לאו אבוד).

8. חידושי הריטב"א מסכת יומא דף סה עמוד א

[2] וי"ל דמסתמא לא אמרה הלכה דאזלא חטאת למיתה אלא היכא דלית לה תקנתא בהקרבה דומיא דחטאת יחיד שאין לומר שימתין עד שיעשה עבירה אחרת בשוגג וע"כ או רועה או מתה ואתא הלכתא דתמות, אבל בהא דאפשר לה בהקרבה לשנה אחרת אליבא דרבי יהודה לא אמרה תורה שתמות אלא ודאי מדלא אמרינן הכי מכלל דחובות של שנה זו אינן קרבות לשנה האחרת, והקשו בתוספות אמאי לא פריך ליה ממתני' דנשפך הדם ימות המשתלח ולא אמרינן יקרב לשנה הבאה, ותירצו דלאו מילתא היא דשאני התם שנדחה דבעלי חיים נדחין אבל אבד אינו דיחוי דלעולם ראוי הוא אילו היה לפנינו.

9. תוספות הרא"ש מסכת יומא דף סה עמוד ב

קרבת צבור קאמרת שאני קרבת צבור כדר' טבי. וא"ת א"כ שקלים של שנה זו נמי היאך יקנו מהם קרבות לשנה הבאה, (וי"ל דבמעוה כיון דלכשיבא לשנה הבאה יקנו מאותן שקלים קרבן ויהיה הקרבן חדש משום הכי עולין לשנה הבאה), ואומר ריב"א דשקלים אחרים ששוקלים לא יתנום בלשכה בשנה זו אלא עם חדשים של שנה הבאה ואפילו נתנום בלשכה של שנה זו לא פשעו הבעלים בכך ופטורין לשנה אחרת.

10. תוספות ישנים מסכת יומא דף נב עמוד א

אימא לפי שאין חטאת השותפין מתה. ואביי קרי להו לכהנים צבור ואף על גב דבפרק קמא דהוריות (דף ו א) קרי להו אביי שותפין הכא קרי להו צבור לבתר דשמעה מרב יוסף דהתם וא"ת והא לקמן פרק שני שעירי (דף סה א) פריך אביי מהא מילתא דפר ושעיר כו' ומשני שאני קרבת צבור כדרכי טבי כו' הא תינח שעיר פר מאי איכא למימר אלמא לא מחשיב פר קרבן צבור [1] י"ל דאליבא דרבא איירי התם דלא קרי ליה קרבן צבור. מ"ר. [2] א"נ לענין תרומת הלשכה כ"ע מודו דלא הוי של צבור [דמ"מ משלו] בעינן דאשר לו כתיב ולא שייך התם תרומה חדשה:

11. חידושי הריטב"א מסכת יומא דף ג עמוד א

ומאי נפקא לן מינה. ... וי"ל דהתם אליבא דרבא פריך הכי דקרי ליה הכא קרבן השותפין, ועוד י"ל דלאביי קרבן השותפין הוא כההיא דהוריות וכההיא דפרק שני שעירים, והכא בפירכיה קרי ליה קרבן ציבור כפשטיה ולא דייק במילתא כיון דבעיקר קושיין דלעיל לא נפקא לן מינה מידי.

12. הערות מהרב אלישיב

✓ דאמר רב יהודה אמר שמואל קרבנות ציבור הבאין באחד בניסן מצוה וכו' ואם הביא מן הישן יצא אלא שחסר מצוה. והקשה הטורי אבן [ר"ה ז.] דמה חידש רב יהודה אמר שמואל הא בפירוש תנן בשקלים [י"א.] מותר הקטורת מה היו עושים בה מפרישין ממנה שכר האומנין ומחללין אותה על מעות האומנין ונותנים אותה לאומנין בשכרן וחזרין ולוקחין אותה מתרומה חדשה [ואם בא חדש בזמנו לוקחין אותה מתרומה חדשה ואם לאו מן הישנה]. הרי בפירוש דבדליכא תרומה חדשה לוקחים הקטורת מתרומה ישנה אע"פ דהוה כבר בשנה חדשה. וא"כ מה חידש שמואל והכא נמי מה מקשה הגמ' משמואל הוה ליה להקשות ממשנה מפורשת דבדיעבד כשר.

✓ ותירץ הטור"א דהתם בדליכא כשר אבל בדאיתא אפשר דפסול בדיעבד וחידש רב יהודה דגם בדאיתא כשר בדיעבד, והכא נמי הוה בדאיתא. וצ"ב.

ולכאורה נראה דלא קשיא מידי דלולי הא דרב יהודה אמר שמואל הוה אמרינן דהאי דחידשה תורה וחדש והבא לי קרבן מתרומה חדשה דהגדר בזה כהא דאמרינן לעיל [ה.]. דתניא וסמך ונרצה וכי סמיכה מכפרת, והלא אין כפרה אלא בדם וכו', ומה ת"ל וסמך ונרצה שאם עשאה לסמיכה שיירי מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכיפר וכן איתא התם לענין תנופה. ופירש כאילו לא כיפר מן המוכחר וכפר דעיקר כפרה בדם אבל לא כיפר נמי שלא מקיים מצוות קונו מן המוכחר. והיינו דבעצם הכפרה יש כאן חסרון שלא כיפר מן המוכחר אע"פ דיש כאן כפרה במציאות. וה"נ היה נראה דגם בהאי דינא דחדש והבא לי קרבן מתרומה חדשה הוה ס"ד דהוה כהאי

מילתא דמעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכיפר, והיינו שחסר הוא בקרבן אי מביא מתרומה ישנה אע"פ דבמציאות זה חל. וא"כ התם בשקלים שאין לו אחר ודאי עדיפא שיביא לפחות זה, דהרי בלא זה הרי לא יביא כלום. אבל הכא בפר ושעיר של יוה"כ הרי שייך שיביא אחר, וא"כ ודאי מצד מתניתין דהתם לא תקשה הכא דודאי ימות השעיר ולא ימתן לו לשנה הבאה דשנה הבאה עדיפא שיביא שעיר מושלם וכפרה מושלמת. וקאתי רב יהודה למימר. דהאי מילתא דתרומה חדשה אינו אלא למצוה בעלמא ואין זה שום עכוב חסרון בעצם הכפרה והקרבן. וא"כ שפיר דמקשה ליה א"כ אמאי ימות השעיר הא לית ביה שום חסרון ויביאנו לשנה הבאה, אע"פ שלא יקיים מצוה מ"מ לא ימות כיון דאין זה שום חסרון בעצם הכפרה.

13. תוספות הרא"ש מסכת יומא דף סה עמוד ב

בנייתי וניגריל. פ"ל ביום הכיפורים אחר יעשו גורל חדש (ואפ"ל אם ישתנה של שם לשם עזאזל אין בכך כלום דמה) ומה שהגריל ביום הכיפורים זה לא מהני מידי, הקשה ריב"א א"כ שאין הגורל מועיל כלום א"כ למה ימותו והלא יכול לשנותו לשעיר הנעשה בחוץ או לשעירי רגלים. וי"ל דלענין זה מהני הגורל שלא יוכל לשנותו לקרבן אחר ואע"פ שאינו מועיל כלום לענין יום הכיפורים אף אם ישתנה של שם לשל עזאזל.

14. הערות מהרב אלישיב

לפי שאין הגורל קובע משנה לחברתה. וביארו הראשונים דהא ודאי כיון דנכנסו לגורל א"א לשנותם דהרי כל זמן שלא היה גורל שם חטאת עליה, וכודאי לא ימות, דהרי ראוי הוא לשעיר הנעשה בחוץ, ורק לשאר רגלים. ורק כיון דנכנסו לגורל יחדו לגורל ולא לדבר אחר וחל שם גורל עליהם שא"א לשנותם לדבר אחר, אבל מ"מ כיון דאין גורל קובע משנה לשנה הרי דלגבי שנה האחרת לא חל כאן שם לעזאזל ושם דלה' ונפקע זה מעצמו לאחר יוה"כ זה אבל מ"מ עדיין מיוחדים הם לענין זה לשעיר המשתלח ושעיר לה' ולא לדבר אחר כיון דנכנסו לגורל.

15. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן כז

כתבו בת"י ... ומוכת מדבריהם נמי דההגלה עושה ב' דברים שעושה אותן כמו קן סתומה וגם מפרש איזה לשם ואיזה לעזאזל ורק פירושן לא מהני לשנה הבאה אבל קביעותן לאותן השעירים מהני אף ליוה"כ הבא וא"י לשנותן לשעיר הנעשה בחוץ ונראה בטעמו של דבר דמקצת הגרלה מהני ליוה"כ אחר ומקצתו לא מהני אע"ג דאין הגורל קובע משנה לחברתה ונראה דזה דההגלה קובעת שאי אפשר לשנותן לשעיר הנעשה בחוץ אינה משום דההגלה עצמה עושה זאת רק ע"ז מהני קריאת שם דאף למ"ד הגרלה מעכבת היינו רק דלהתפרש איזו לשם ואיזו לעזאזל לא מהני קריאת שם וצריך דוקא הגרלה אבל לקובען שיהיו אלו השעירים לשם ולעזאזל הוא קביעות כשאר קרבנות שהוא ע"י זה שמיחזן לכך **א"כ כיון שמגריל עליהם אין לך יחוד גדול מזה דע"י מעשינו הוא מוכיח שמיחזן לשם ולעזאזל וזה מהני אף ליוה"כ אחר** וזה דאמרינן דב' שעירי יוה"כ עד שלא הגריל עליהן חייבין עליהם בחוץ מפני שראוים לשעיר הנעשה בחוץ ומשמע אף כשיחזן שיהיו לשם ולעזאזל שהרי קורא אותן ב' שעירי יוה"כ ומ"מ יכול לשנותן לשעיר הנעשה בחוץ נראה הטעם משום דק"ל דק"צ סכין מושכתן למה שהן וקודם לכן יכול לשנותן לקרבן אחר אעפ"י שיחזן וכן שעירי יוה"כ עד שלא הגריל עליהם יכול לשנותן לקרבן אחר אעפ"י שיחזן כשאר ק"צ אך זהו רק משום תנאי ב"ד שיהיה אפשר לשנותן כמ"ש תוס' שבועות (י"ב ע"ב) אך זה דוקא קודם הגרלה אבל לאחר הגרלה עשה בהם מצוה אי אפשר תו לשנותן:

16. הערות מהרב אלישיב

גזירה משום חטאת שמתו בעליה. ופירשו התוס' דילמא מיית אחד מן הכהנים דאפילו את"ל דמקופיא מכפר ראוי לגזור בפר כשמת אחד מן הכהנים. והקשה הרעק"א בגה"ש משמע דאי מקיבעא נחא וקשה לי הא כהן אחד שמת הוי רק מתו מקצת בעליה.

ודבריו קשים אי מסכרא אי מגמרא דכסכרא נראה דאדרבה כיון דהאי חטאת הוה חטאת השותפים ומתו מקצת, א"כ יש כאן חלק חטאת שמתו בעליה, ולמה לא תלך למיתה.

ועוד דגמרא נמי איתא כן. דאיתא לעיל [נ.]. דמקשה הגמ' בהא דאיבע"ל אי נכנס

17. שערים מצויינים בהלכה

דף סה: ומשום גזירה ימותו. כן מקשה הגמרא על כל אחד ואחד, וזה דבר תמוה הרי כבר שמעו דמשום גזירה לא שיין לומר ימותו, ולמה אוקמה כל אחד הטעם משום גזירה. וכתבו התוס' ישנים לקמן (סז.) וכ"כ הריטב"א, משום דכל אחד מהאמוראים סבר דגזירה דיליה חמיר, ושיין למיגזר, אבל הגמרא לא קיבל סברא דיליה.

18. רבי עקיבא איגר מסכת יומא דף סה עמוד ב

תוס' ד"ה גזירה משום חטאת כו' דאפילו את"ל מקופיא כפרה. קשה לי, דהא גם אם מקיבעא לא מקרי מתו בעליה. ע"י מיתת כהן אחד דהוי רק מתו מקצת בעלים. גם מ"ש עוד דא"א לידע שפיר, קשה לי, הא אם לא נדע באמת לא חיישינן למיתה דשמת מת ל"ח כדפרכינן לעיל (דף נה) גבי קני שופרות.

19. רש"ש מסכת יומא דף סה עמוד ב

תד"ה גזירה. דאפילו את"ל מקופיא מכפרי כו'. הגה"ש הקשה דאפי' את"ל מקיבעא מכפרי הא לא הוי רק מתו מקצת בעליה. **ול"נ דאף דלר"ש מתו מקצת השותפין אינה מתה** כדמוכח להדיא בהוריות (1) הא בל"ז הך תירוצא אינו עולה לדידיה דהא אפי' מת כה"ג עצמו אית ליה דמקריבין ליה לפרו כדאיתא לעיל (3) וע"כ מיתרצא בשינויא דר"ז דל"פ על שינויא ומשום גזירה ימותו אלא מפני דאיכא תקנתא דרעיה כמ"ש"כ התוס' בדבור הקודם בשם הר"י מאורליינש ולדידיה באמת רועה. ולפ"ז דהך תירוצא אינו אלא לר' יהודה א"ל דס"ל כהברייתא בהוריות שם דמת א' מב"ד פטורין וטעמא משום דה"ל חטאת שמת אחד מן השותפין כדאיתא שם. ואף דלא איתא הך ברייתא כוותיה דהא ל"ל דב"ד מביאין כלל. מ"מ בהא א"ל דס"ל כוותיה:

20. שערים מצויינים בהלכה

גזירה משום חטאת שמתו בעליה. פירשו התוס' דילמא מיית אחד מן הכהנים, דאפי' אם ת"ל מקופיא מכפרי ראוי לגזור בפר כשמת אחד מן הכהנים שמת משום חטאת שמתו בעליה. והקשה בהגה' הגרע"א הא כהן אחד שמת הוי רק מתו מקצת בעליה, וכתב במרומי שדה דלא קשה דאין הפירוש דכשמת אחד מן הכהנים יש חשש משום חטאת שמתו בעליה, אלא הפירוש הוא שגזרו כשמת אחד מן הכהנים אטו חטאת שמתו בעליה.